

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28>

УДК 336.025

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ

FUNCTIONING OF THE FINANCIAL MONITORING SYSTEM IN UKRAINE

Смагло Ольга Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5856-6053>

Smahlo Olha

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics

Розкрито сутність функціонування фінансового моніторингу. Визначено основні об'єкти фінансового моніторингу пов'язані з відповідними учасниками фінансових операцій, які їх проводять. Проаналізовано сучасний стан, тенденції функціонування фінансового моніторингу, методи фінансового моніторингу з метою визначення операцій з найвищим ризиком відмивання злочинних доходів та детальною їх перевіркою. Проблемою забезпечення законності в галузі фінансів є створення такого контрольного механізму, який міг би поєднувати прагнення держави до прозорості бізнесу з цілком виправданим бажанням останнього зберегти комерційну та банківську таємницю, яка є гарантією його стабільності в умовах конкуренції. У результаті розвиток структури, основним завданням якої є закрита аналітична робота з моніторингу фінансових потоків, а головною метою яких є протидія відмиванню «брудних грошей» і орієнтування правоохоронних органів на припинення злочинної економічної діяльності.

Ключові слова: фінансові операції, фінансовий моніторинг, Держфінмоніторинг, суб'єкти первинного фінансового моніторингу.

Раскрыта сущность функционирования финансового мониторинга. Определены основные объекты финансового мониторинга связаны с соответствующими участниками финансовых операций, которые их проводят. Проанализировано современное состояние, тенденции функционирования финансового мониторинга, методы финансового мониторинга с целью определения операций с высоким риском отмывания преступных доходов и детальной их проверки. Проблемой обеспечения законности в области финансов является создание такого контрольного механизма, который мог бы сочетать стремление государства к прозрачности бизнеса с вполне оправданным желанием последнего сохранить коммерческую и банковскую тайну, является гарантией его стабильности в условиях конкуренции. В результате развитие структуры, основной задачей которой является закрытая аналитическая работа по мониторингу финансовых потоков, а главной целью которых является противодействие отмыванию «грязных денег» и ориентирования правоохранительных органов на пресечение преступной экономической деятельности.

Ключевые слова: финансовые операции, финансовый мониторинг, Госфинмониторинг, субъекты первичного финансового мониторинга.

The essence of the functioning of financial monitoring is revealed. The main objects of financial monitoring are identified and are related to the relevant participants in the financial transactions that conduct them. The current state, trends in the functioning of financial monitoring, methods of financial monitoring in order to determine the operations with the highest risk of money laundering and their detailed verification are analyzed. The problem of ensuring legality in the field of finance is the creation of such a control mechanism, which could combine the state's desire for business transparency with the legitimate desire of the latter to maintain trade and banking secrecy, which is a guarantee of its stability in competition. As a result, the development of a structure whose main task is closed analytical work on monitoring financial flows, and whose main purpose is to combat money laundering and guide law enforcement agencies to stop criminal economic activity. In modern economic conditions in Ukraine, characterized by instability of the macroeconomic situation, high level of uncertainty of the external environment, intensification of

competition, the role of economic management methods, which include financial monitoring, is rapidly increasing. Financial monitoring is a special part of management systems of different levels of the state economy, allowing to obtain objective and timely information about changes in internal and external to the object of management conditions necessary for effective management decisions. The importance of financial monitoring is determined by the dynamism of the studied phenomena, the need to consider them in the dynamics, to monitor negative trends and make timely adjustments. At the current stage of functioning of the financial monitoring system in Ukraine little attention is paid, in connection with which there is an objective need for detailed consideration and coverage of the main directions of building an effective and flexible financial monitoring system capable, despite modern obstacles in our country. society, to carry out the task set before it, namely – to help strengthen the economic security of the state.

Keywords: financial transactions financial monitoring, SCFM, subjects of initial financial monitoring.

Постановка проблеми. У сучасних економічних умовах в Україні, що характеризуються нестабільністю макроекономічної ситуації, високим рівнем невизначеності зовнішнього середовища, загостренням конкуренції, стрімко підвищується роль економічних методів управління, до яких варто віднести фінансовий моніторинг. Фінансовий моніторинг є особливою частиною систем управління різних рівнів економіки держави, дозволяючи отримати об'єктивну і своєчасну інформацію про зміни внутрішніх і зовнішніх по відношенню до об'єкта управління умов, необхідну для прийняття ефективних управлінських рішень. Важливість проведення фінансового моніторингу визначається динамізмом досліджуваних явищ, необхідністю розглядати їх у динаміці, відслідковувати негативні тенденції і здійснювати своєчасні корегування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації фінансового моніторингу досліджували такі вітчизняні науковці: О.І. Барановський, В.М. Берізко, С.А. Буткевич, С.В. Коваленко, О.О. Куришко, О.О. Глущенко, О.Д. Василик.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі функціонування системи фінансового моніторингу в Україні приділяється мало уваги, у зв'язку з чим виникає об'єктивна потреба в детальному розгляді та висвітленні основних напрямів розбудови ефективної та гнучкої системи фінансового моніторингу, здатної, незважаючи на сучасні перепони, що існують в нашому суспільстві, здійснювати поставлену перед нею задачу, а саме – сприяти зміцненню економічної безпеки держави.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Проблемою забезпечення законності в галузі фінансів є створення такого контрольного механізму, який міг би поєднувати прагнення держави до прозорості бізнесу з цілком виправданим бажанням останнього зберегти комерційну та банківську таємницю, яка є гарантією його стабільності

в умовах конкуренції. У результаті розвиток структури, основним завданням якої є закрита аналітична робота з моніторингу фінансових потоків, а головною метою яких є протидія відмиванню «брудних грошей» і орієнтування правоохоронних органів на припинення злочинної економічної діяльності.

Вклад основного матеріалу дослідження. В Україні основним нормативно-правовим актом, який регулює питання протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом є закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Цей закон визначає сутність та структуру системи фінансового моніторингу, основним призначенням якої є контроль та запобігання здійснення операцій, направлених на легалізацію доходів, отриманих незаконним шляхом. У цьому ж законі «фінансовий моніторинг» визначається через призму термінів «державний фінансовий моніторинг», та «первинний фінансовий моніторинг», проте обидва вони здійснюються у сфері запобігання та протидії легалізації доходів одержаних злочинним шляхом.

Об'єктом фінансового моніторингу в Україні виступають дії з активами, пов'язані з відповідними учасниками фінансових операцій, які їх проводять, за умов наявності ризиків використання цих активів з метою легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також будь-яка інформація про такі дії чи події, активи та їх учасників. Національна система фінансового моніторингу включає два рівні – первинний та державний. Державний фінансовий моніторинг здійснюється суб'єктами державного фінансового моніторингу, до яких відносять Національний банк України, Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку, Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, Міністерство фінансів України, Міністер-

ство юстиції України, Міністерство транспорту та зв'язку України, Міністерством економіки України, а також Державна служба фінансового моніторингу України.

Первинний фінансовий моніторингу – це сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу, спрямованих на виконання вимог чинного законодавства, що включають проведення обов'язкового та внутрішнього фінансового моніторингу.

До суб'єктів первинного фінансового моніторингу відносять банки, страхові та перестрахові компанії, кредитні спілки, ломбарди, платіжні організації та членів платіжних систем, клірингові установи, товарні та фондові біржі, професійних учасників ринку цінних паперів, КУА, операторів поштового зв'язку та спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Сутність первинного фінансового моніторингу полягає в тому, що суб'єкти, які його здійснюють мають безпосередній контакт з особами, які можуть здійснювати операції з легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу мають можливість точно ідентифікувати таких осіб, дослідити їх діяльність, ведення обліку підозрілих та відомостей про їх учасників. Фінансовий моніторинг є специфічною формою фінансового контролю, ефективність якого визначається не кількістю виявлених порушень, а кількістю упереджених фінансових зловживань. Зупинити та попередити незаконну фінансову діяльність можна шляхом проведення контрольних та перевірочних заходів до моменту або під час здійснення фінансової операції. Проблема легалізації доходів носить не суто фінансовий характер, а й соціальний, адже доходи можуть приховувати не лише з метою уникнення оподаткування, а й доходи, отримані злочинним шляхом внаслідок про-

ведення торгівлі наркотиками, зброєю, роботою торгівлі тощо. Тому тінізація доходів породжує не тільки значні фінансові проблеми (недоотримання коштів державним та місцевими бюджетами) але й гостру соціальну проблему – здійснення заборонених видів діяльності. Дослідження показують, що у світі щорічно до законного фінансового обігу залучається від 590 млрд. до 1,5 трлн. доларів, набутих злочинним шляхом, що становить від 2 до 5 % всесвітнього валового продукту. Легалізація таких значних обсягів доходів, отриманих незаконним шляхом обумовлена розбіжностями у законодавчій базі різних країн – у разі перетікання коштів з однієї країни в іншу, а також недоліками національного законодавства (відмивання коштів шляхом створення спеціальних суб'єктів господарювання, діяльність яких не підлягає жорсткому регулюванню). Тому створення ефективної та всеохоплюючої глобальної мережі протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом є об'єктивною потребою сучасного суспільства.

Найбільша питома вага проведення фінансових операцій припадає на банківський сектор, зокрема на універсальні банки. Тому комерційні банки є найбільш активними СПФМ, які надсилають основну частину повідомлень про операції, що підлягають фінансовому моніторингу Держфінмоніторингу України. Всього з початку експлуатації інформаційно-аналітичної системи Держфінмоніторингом отримано та оброблено 10 830 242 повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, з яких 1 297 324 повідомлень протягом 2020 (рис. 1) [6].

Варто зазначити, що починаючи з 2018 року спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості повідомлень про фінансові операції, що надходять до Держфінмоніто-

Рис. 1. Динаміка інформування про фінансові операції в 2016–2020 роках [6]

рингу від суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Така тенденція може бути обумовлена трьома основними факторами:

1) збільшення кількості підозрілих фінансових операцій, здійснення яких має на меті легалізацію незаконних доходів, фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення .

2) розширення переліку фінансових операцій з ознаками обов'язкового та внутрішнього фінансового моніторингу;

3) збільшення кількості суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

На нашу думку, саме перших два фактори стали передумовою збільшення кількості повідомлень, що надходять до Держфінмоніторингу. Зокрема, якщо порівнювати обсяги тіньової економіки, наявність якої є безпосереднім наслідком відмивання незаконних доходів, то у 2020 р. вони досягли безпрецедентно високого рівня – 42 % від обсягу офіційного ВВП. При цьому рівень тіньової економіки протягом 2020 року зріс на 7 процентних пункти (з 35 % до 42 % ВВП), а темпи зростання реального ВВП знизились на 6,8 процентних пункти, тобто майже на 7 % впали обсяги реального ВВП.

Непослідовна політика Уряду, значне податкове навантаження на суб'єктів господарювання у поєднанні з політичною та економічною кризою та одночасним падінням платоспроможного попиту змушують бізнес-структури "іти в тінь", у тому числі за рахунок приховування реальних обсягів доходів чи джерел їх походження [10]. Крім того, як видно з табл. 1, збільшилась також і кількість суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що теж могло вплинути на збільшення

кількості повідомлень про підозрілі фінансові операції. До найбільш активних суб'єктів первинного фінансового моніторингу в системі звітування Держфінмоніторингу України, відносять банківські установи, які надсилають основну частину повідомлень про операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Водночас, варто зазначити, що найбільша частка повідомлень про фінансові операції до Держфінмоніторингу надходить від банківських установ, кількість яких протягом 2020 року скоротилась на 17 установ без врахування філій, відділень та інших структурних підрозділів. Таким чином, одночасне зменшення кількості суб'єктів первинного фінансового моніторингу та збільшення кількості сумнівних фінансових операцій свідчать про посилення контролю за такими операціями. Подальше зменшення кількості суб'єктів первинного фінансового моніторингу сприятиме зменшенню кількості підозрілих фінансових операцій та більш ефективному контролю за ними, адже в складних економічних умовах комерційні банки та інші фінансові установи намагаються підтримувати власну конкурентоспроможність за рахунок гарної репутації. Протягом 2020 року від банківських установ було отримано 97,16 % від загальної кількості повідомлень про фінансові операції [3]. Частка небанківських установ, які надсилають повідомлення про фінансові операції до Держфінмоніторингу, протягом останніх трьох років демонструє стійку тенденцію до зростання, що є наслідком збільшення кількості небанківських установ та скороченням кількості банків та їх відокремлених підрозділів.

Серед небанківських установ найбільш активними у поданні повідомлень є страхові компанії.

Таблиця 1

Питома вага суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що стали на облік в Держфінмоніторингу України

Тип суб'єкта первинного фінансового моніторингу	2018		2019		2020	
	кількість	%	кількість	%	кількість	%
Банківські установи	175	1,41	179	1,39	162	1,25
Учасники ринку фінансових послуг	2 620	21,16	2 825	21,95	2 968	22,82
Професійні учасники ринку цінних паперів	1 766	14,27	1 752	13,62	1 753	13,49
Товарні біржі	302	2,44	306	2,38	315	2,42
Оператори поштового зв'язку	4	0,03	6	0,05	6	0,05
Спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу	7 514	60,69	7 797	60,61	7 795	59,97
Всього суб'єктів первинного фінансового моніторингу	12381	100	12865	100	12999	100

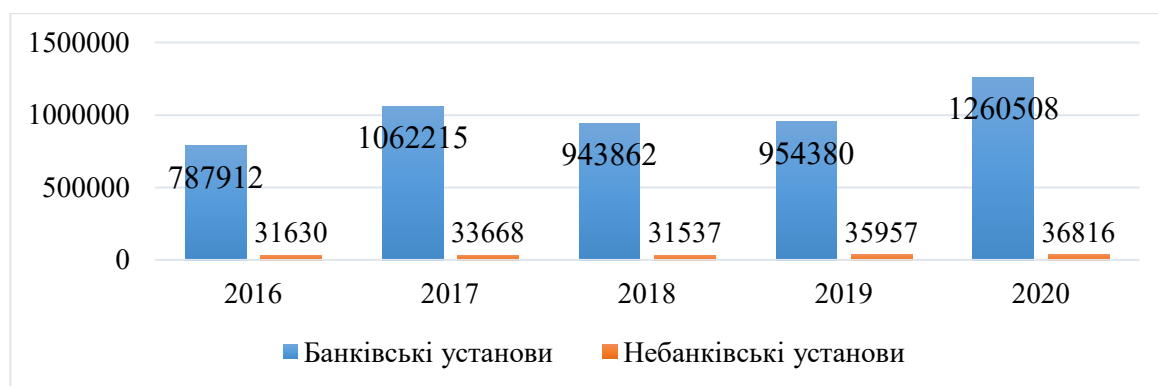

Рис. 2. Динаміка інформування про фінансові операції банківськими та небанківськими установами протягом 2016–2020 рр.

Питома вага повідомлень страхового сектору у загальному обсязі взятих на облік повідомлень про фінансові операції, що надійшли до Держфінмоніторингу України від небанківського сектору у 2020 році, склала 79,68 %

Активність фінансових установ небанківського сектору у поданні повідомлень про сумнівні фінансові операції залежить від розміру сектору, до якого вони належать. Статистичні дані свідчать про те, що найбільш розвиненими ринками після ринку банківських послуг є страховий ринок та інвестиційний ринок, тому найбільша питома вага проведених фінансових операцій припадає саме на ці ринки, отже й кількість сумнівних серед них є більшою, ніж на ринку цінних паперів та інших [8].

Впродовж аналізованого періоду зростала також і кількість отриманих Держфінмоніторингом повідомлень за ознаками внутрішнього моніторингу, однак їх кількість не перевищувала 50 % отриманих повідомлень про фінансові операції за ознаками обов'язкового моніторингу. На нашу думку, підвищити ефективність внутрішнього фінансового моніторингу можна шляхом впровадження ризикоорієнтованого підходу до оцінки фінансових

операцій на предмет їх відношення до легалізації злочинних доходів.

Така ситуація призводить до того, що в поле зору Держфінмоніторингу попадають переважно ті операції, які є об'єктом обов'язкового фінансового моніторингу, а їх перелік чітко визначений законодавством.

Ефективність системи фінансового моніторингу можна підвищити за рахунок реалізації таких заходів:

- чітко визначити перелік дії, які належать до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- розширити перелік фінансових злочинів за рахунок предикативних до легалізації злочинів: комп'ютерне шахрайство, незаконні кредитні операції, підробка платіжних карток та інших платіжних документів, корупція та зловживання службовим становищем, ухилення від сплати податків;
- посилити міжвідомчу координацію органів, які здійснюють нагляд у сфері протидії легалізації злочинних доходів та створити закриту єдину інформаційну систему для обміну інформацією щодо легалізації доходів між ними;

Таблиця 2

Повідомлення про фінансові операції, що надійшли до Держфінмоніторингу України від небанківського сектору у розрізі установ

Тип установи	Кількість	Питома вага, %
Страхові установи	28 831	79,68
Інші суб'єкти господарювання, що надають фінансові послуги	1 680	4,64
Професійні учасники фондового ринку	5 357	14,80
Суб'єкти господарювання, які проводять лотереї	258	0,71
Нотаріуси	29	0,09
Інші суб'єкти первинного фінансового моніторингу	30	0,08

Джерело: розраховано за [4]

Таблиця 3

**Динаміка отриманих повідомлень в розрізі ознак
фінансового моніторингу в 2017–2020 роках**

Повідомлення, що надійшли до Держфінмоніторингу про фінансові операції:	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
за ознаками обов'язкового моніторингу	581 213	620 974	653 645	780 234
за ознаками внутрішнього моніторингу	241 155	277 795	312 898	490 617
за ознаками обов'язкового та внутрішнього моніторингу	5 050	6 780	8 579	12 167
що надійшли на запит щодо відстеження	252 053	62 272	7 019	4 478

– посилити адміністративну відповідальність уповноважених для роботи з секретною інформацією працівників як органів державного фінансового моніторингу, так і суб'єктів первинного фінансового моніторингу (штрафні санкції, заборона обіймати керівні посади тощо);

– розширити джерела отримання інформації Держфінмоніторингом щодо підозрілих операцій, використовуючи добровільно надану інформацію, профільні доповіді, відкриті джерела інформації та здійснювати перевірку фактів порушення, отриманих з різних інформаційних джерел;

– посилити відповідальність суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) за порушення законодавства у сфері протидії легалізації злочинних доходів;

– розробити ефективне методичне забезпечення фінансового моніторингу за операціями, пов'язаними з легалізацією злочинних доходів.

Висновки. Таким чином, система фінансового моніторингу в Україні побудована з метою протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму. В залежності від суб'єктів, які проводять фінансовий моніторинг вона поді-

ляється на два рівні: первинний та державний. Державний фінансовий моніторинг проводять державні уповноважені органи. Проте одним державним органам не під силу подолати злочинність у сфері фінансів, тому існує об'єктивна необхідність проведення первинного фінансового моніторингу, суб'єктами якого виступають фінансовокредитні інститути та спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Статистичні дані свідчать про високу активність суб'єктів первинного моніторингу у повідомленні про сумнівні фінансові операції до органів Держфінмоніторингу України протягом останніх років, а статистика проведених розслідувань стосовно сумнівних фінансових операцій свідчить про високу ефективність суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу у запобіганні легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Подальші дослідження варто спрямувати на формування на розвиток системи фінансового моніторингу, яка дасть можливість визначити перелік основних суб'єктів фінансового моніторингу, особливості організації методичного, правового, інформаційного забезпечення та дозволить визначити можливі схеми відмивання коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Актуальні методи і способи легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. URL: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/792/1361363780.pdf
2. Берізко В. М. Щодо питання понятійного апарату «фінансовий моніторинг». *Право України*. 2006. № 12. С. 52–53.
3. Гулько Л. Г. Організаційно-економічний механізм фінансового моніторингу в суб'єктів первинного фінансового моніторингу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 863–866.
4. Дмитренко М. Г. Легалізація кримінальних доходів та фінансування тероризму: сучасні економічні аспекти і вплив на розвиток банків : монографія. Київ : УБС НБУ, 2014 . 302 с.
5. Дмитров С. О., Діденко С. В., Медвідь Т. А. Фінансовий моніторинг у банку : навч. посіб. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2014. 266 с.
6. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>

7. Коцераба Н. В. Оцінка ризиків ймовірного банкрутства підприємств. Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : зб. наук. пр. VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Вінниця, 28 березня 2018р.) : у двох частинах. Частина перша. Вінниця : Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. С. 55–58.

8. Куришко О. О. Особливості розвитку системи фінансового моніторингу в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 1. С. 267–275. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_1_35

9. Настенко М. М., Покинчереда В. В., Гудзенко Н. М. Концепція стратегічного управління фінансовими ризиками підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017 № 3. Том 1 Економічні науки. С. 18–22.

10. Москаленко Н. В. Проблеми фінансового моніторингу в банківській сфері. Європейський вектор економічного розвитку : збірник наук. праць. Д. : ДУЕП, 2008. С. 66–71.

11. Синюгіна Н. В. Фінансовий моніторинг в системі взаємодії суб'єктів господарювання на фінансових ринках : дис. кандидата екон. наук : 08.00.08. Харків, 2011. 236 с.

12. Смагло О.В. Фінансовий моніторинг та його роль у протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10(37). Луцьк, 2013. С. 466–474.

13. International standards on combating money laundering and the financing of terrorism&proliferation – The FATF Recommendations (2012). URL: <http://fatf-gafi.org>

14. Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism. URL: <http://fincen.gov>

REFERENCES:

1. Aktualni metodi i sposobi legalszatssyi (vidmivannya) dohodiv, oderzhanih zlochinnim shlyahom, ta finansuvannya terorizmu. URL: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/792/1361363780.pdf

2. Berizko V. M. (2006). Shhodo pitannya ponyatijnogo aparatu „finansovij monitoring”. *Pravo Ukrayini*, no. 12, pp. 52–53.

3. Gulko L. G. (2015). Organizatsiyno-ekonomichnij mehanizm finansovogo monitoringu v subektiv pervinnogo finansovogo monitoringu. *Globali ta natsionalni problemi ekonomiki*, vol. 5, pp. 863–866.

4. Dmitrenko M. G. (2014). Legaliizatsiya kriminalnih dohodiv ta finansuvannya terorizmu: suchasni ekonomichniaspekti ivpliv na rozvitok bankiv: monografiya. Kyiv: UBS NBU, 302 p.

5. Dmitrov S. O., Didenko S. V., Medvid T. A. (2014). Finansoviy monitoring u banku: [navch. posib]. Cherkasi: Vid. Chabanenko Yu. A., 266 p.

6. Zakon Ukrayini «Pro zapobigannya ta protidiyu legalizatsiyi (vidmivannyu) dohodiv, oderzhanih zlochinnim shlyahom, finansuvannyu terorizmu ta finansuvannyu rozpovsyudzhennya zbroyi masovogo znischennya». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>

7. Kotseruba N. V. (2018). Otsinka rizikiv ymovirnogo bankrutstva pidpriemstv. Oblik, kontrol i analiz v upravlinni pidpriemniyskoyu diyalnistyu: zb. nauk. pr. VI Vseukrayinskoyi naukovopraktichnoyi Internet-konferentsiyi (m. Vinnitsya, 28 bereznya 2018 r.): u dvoh chastinah. Chastina persha. Vinnitsya: Vidavnichoredaktsiyniy viddil VTEI KNTUEU, pp. 55–58.

8. Kurishko O. O. (2012). Osoblivosti rozvitku sistemi finansovogo monitoringu v Ukrayini. *Aktualni problemi ekonomiki*, no. 1, pp. 267–275.

9. Nastenko M. M., Pokinchereda V. V., Gudzenko N. M. (2017). Kontseptsiya strategichnogo upravlinnya finansovimi rizikami pidpriemstv. *Visnik Hmel'nitskogo natsionalnogo universitetu*. no. 3, Tom 1 Ekonomichni nauki, pp. 18–22

10. Moskalenko N. V. (2008). Problemi finansovogo monitoringu v bankivskiy sfei. Evropeyskiy vektor ekonomichnogo rozvitku: zblinik nauk. prats. D.: DUEP, pp. 66-71.

11. Sinyugina N. V. (2011). Finansoviy monitoring v sistemі vzaemodiyi sub'ektiv gospodaryuvannya na finansovih rinkah: dis. kandidata ekon. nauk: 08.00.08. Harkiv, 236 p.

12. Smaglo O. V. (2013) Finansoviy monitoring ta yogo rol u protidiyi legalizatsiyi dohodiv, otrimanih zlochinnim shlyahom. *Ekonomichni nauki. Seriya «Oblik i finansy»*. Zblinik naukovih prats, vol. 10(37). Lutsk, pp. 466–474.

13. International standards on combating money laundering and the financing of terrorism&proliferation – The FATF Recommendations (2012). URL: <http://fatf-gafi.org>

14. Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism. URL: <http://fincen.gov>